

Розділ 1

Костилюк, який раніше відіслав редактору одного з київських видавництв уже восьмий рукопис, а тепер уже прийшов до нього, майже з жахом усвідомлював, що йому відмовлять і цього разу.

— Герой ваш — якийсь дивний тип, — почав редактор без усякого вступу. — Якщо він такий крутий шпигун, агент якоїсь там розвідки, чи хто він, то якого біса відвернувся од неї, стоячи на краю? На краю, розумієте, що це? У нього рефлекс повинен бути, сильний тваринний рефлекс, хоч який він сміливий!

— Він розчарувався у всьому, у що вірив, і вже, може, й жити не хотів... — мовив Костилюк і посмикав комір заношеного светра, немов той його душив.

— Крутий агент спецслужб — і жити не хотів? — не погодився редактор. — Та читач очікує від такого героя карколомних подвигів, перемоги над ворогами і врятованого світу!

— Що він, не людина, по-вашому?

— Майже не людина — крутий агент! Гаразд, ідемо далі. Звісно, не варто виставляти жінок, впадаючи в крайнощі... ну, зрозуміло, якщо блондинка в короткій спідниці — то навіжена дурепа, й таке інше, але ж... доктор філософії у тридцять із чимось років і модельної зовнішності! А в іншому місці, вже зовсім інші люди, в готелі замість нормально-го сексу...

— По-вашому, якщо в готелі несподівано вломитись у номер — там обов'язково займаються сексом? — Костилюк хотів вибухнути, але стримував себе і говорив тихо, хоча

голос був напруженим. — Нормальним сексом! У всіх готелях світу — секс і секс. Перенаселення сталося б! Китай би відпочивав.

— Але ж у вас теж...

— То не секс був, — уже майже без емоцій відповів Костилюк. — Він гвалтував її.

— Це вже у нас не секс... — іронічно протягнув редактор. — Ну гаразд, гвалтував. І що далі?

— Узагалі це у них звичайна річ. Як у середньовіччі — зловили дівчинку десь за селом, і робили з нею що завгодно, та ще й сміялися з її криків. Я хочу, щоб у читача через це виник жах. Розумієте, коли це повсякденна справа, то і жертва теж так уважає. Не хоче, звісно, але ставиться до цього як до неминучого зла. Якщо вже попалася, то терпи...

— Ну, припустимо... Але разом із жахом виникає враження, що гвалтівник ваш — якийсь, м'яко кажучи, не зовсім розумний. Варто було головному герою сказати якусь нісенітницю... в іншому місці, не такому багатому на інтим, так він одразу й повівся.

— Він же не маніяк якийсь, не машина для гвалтування, що цілодобово тільки цим і займається...

— Навіщо я вам час приділяю, Костилюк? У нас велике видавництво, ви уявляєте, скільки у редакторів роботи? А все через вашу впертість, у цьому вам не відмовиш.

Редактор, роблячи невеличкі кроки, снував кабінетом і збуджено жестикулював. Відчувши духоту, він зняв піджак і залишився у светрі отруйно-зеленого кольору, який не приховував немаленького животика. Повісивши піджак у шафу, стомлено опустився в офісне крісло, що під його вагою писнуло на різні лади. Після цього нервово схопив відточений олівець, який лежав біля монітора, і почав заклопотано постукувати ним по краю столу. Вістря олівця при цьому було спрямовано в бік автора.

— Ви ж самі говорили, що у читача треба викликати захоплення, — глухим голосом вимовив Костилюк. Він намагався, щоби слова його звучали переконливо, але голос у

кінці фрази затремтів і задеренчав майже жалюгідно. Усвідомивши це, непроханий гість із досадою хитнув головою з неабиякою залисиною, знову посмикав за комірець светра та приречено подивився на вістря олівця в руці співрозмовника.

— Ну, звісно, захоплення! — з гіркотою вичавив із себе той. — Захоплення, зацікавленість, щоб відірватися не можна було! Але хіба можна викликати захоплення таким чином?

— Та ви ж самі говорили... Я написав те, що ви просили!

— Ну й що я просив? Що, цікаво, було в загадковій чорній сумці, через яку все закрутилося?

— У чорній сумці... щось пов'язане з новими технологіями.

— Щось, пов'язане з... Саме щось, а що конкретно — ви не знаєте?

Усім виглядом висловлюючи подив, редактор нахилився вперед, назустріч автору, немов погано його бачив.

— Я так розумію, ви навіть не продумали кінцівки, не накидали хоча б загальної схеми? Послухайте, я справді марную час.

Він відкинувся на спинку крісла і втомлено подивився на стіну.

— Чому не продумав? — заперечив Костилюк, обличчя якого почало вкриватися червоними плямами. — Я все продумав, але ж не в тому сенсі... Знаю, що хочу сказати про людей, про їхню душу, знаю, як вразити читача речами важливими!.. А сам сюжет, події — то все нікуди не дінеться! Розповісти, що в кінці? Ви знову скажете, що це... Хоча, насправді...

— Ну, звісно, скажу, — з легкою, поблажливою іронією зронив редактор і важко зітхнув.

— Скільки разів я приносив вам завершені тексти, — уперто вів Костилюк, — хороші тексти...

— Ет, хороші...

— Зі змістом і впливом на читача...

— Може, вони й справді хороші, але... Але читач відкладає більшість таких текстів, зі змістом і впливом, на третій сторінці. А нам продати їх треба, розумієте — продати! Я ж вам казав уже, що можна так набрехати, такого накрутити, що всі повірять та добавки попросять, а відтак стануть вашими відданими фанатами й фанатками, на коліна будуть падати, ви ж, своєю чергою...

— Я не хотів такого, — зі злою переконаністю, що раптом накотила, пробубонів Костилюк, і відразу ж поправився, знизивши голос, немов умовляючи самого себе: — Точніше, може, й такого, але не такою ціною, не для всіх...

— Якщо не для всіх, то дуже погано, тоді у вас нічого не вийде, — тоном шкільного вчителя, котрий дорікає учню, який завинив, промовив редактор. За вікном, у напівголій кроні дерева, передчуваючи наближення холодів, неприємним, різким криком відгукнулася ворона, немов підтверджуючи вирок редактора.

— Я вам доведу, — вперто пробурмотів Костилюк.

— Що ви мені доведете?.. Навіщо мені доводити?

— Ось побачите.

— Що я маю побачити, що? — редактор помовчав, потім подивився на нього уважно, наче вперше побачив. Помовчавши ще трохи та звівши брови, сказав:

— Ну, раз ви так... Якщо не слухаєте, що я вам раджу, а вперто хочете лаврів великого письменника... якщо розважальної літератури душа ваша ніяк не сприймає...

— А як її сприймати? Ви ж знаєте, що таке — розважальне, і що воно робить із людьми! Серіальчики по ящику й чарівні палички...

— Серіальчики й чарівні палички! Таке купують! Нам жити якимось треба, чи ні? Їсти щось треба?

— Жити ми будемо все гірше — саме через це!

— Добре, добре! Філософію розводити ви вмієте, я знаю. То послухайте, якщо так, я дам вам пораду. Для початку питаннячко життєве, між нами, чоловіками... Так, відверто, без образ. Ви онанізмом займаєтеся?

Костилюк трохи зніяковів, червоні плями на його обличчі стали яскравішими, він глибоко втягнув повітря й відкрив рота, щоб відповісти, але редактор випередив його:

— Ви життя, здається, не дуже добре знаєте, занадто його якось драматизуєте, чи що...

— Те, про що ви кажете, як хочете, щоб я написав — хіба вимагає знання життя?

— Я вже не про те, як хочу, а про те, як ви це бачите, — редактор наголосив на слові «ви». — А в житті буває одне з двох: або, вибачте, ви шуруєте собі нишком, або підкорюєте жінку, яка вам сподобалась. І не одну, можливо. І тоді отримуєте набагато більше задоволення, справжнього задоволення, й сенсу життя, енергії і бажання жити! Тоді стануть виправданими які завгодно подвиги й перемоги. Та й що завгодно інше! Так само і в літературі, в напрямку літератури, який ви вперто обираєте.

Трохи помовчавши, він знову покрутив у пальцях олівця й додав:

— І не тільки ж у цьому справа. Скажіть, ви в джунглях бували? Зі справжніми бандитами справу мали? Вам били пику в якій-небудь дешевій мерзотній забігайлівці, життя ваше висіло на волосині?

— Ну, багато де бував, справу мав... а де не бував — так ще не вечір.

— Ну, звісно, не вечір! А ці ваші потуги... ну, не ваші, а головного героя — передбачати події чи щось таке, використовуючи інтуїцію, — та ще маячня.

— Чому маячня? Він передбачав тільки страшні події. Бувають же у людей недобрі передчуття, ви що, не знаєте?

— Знаю, Костилюк, усе знаю. Вибір, звісно, за вами, але наступного разу без завершеного рукопису я вас не прийму. І підберіть собі псевдонім, якщо хочете, щоб вашими творами хтось зацікавився. Образити вас не хочу, звичайно, але... Якщо вийде у вас щось, звісно.

Коли Костилюк вийшов з будівлі, холодний вітер, який гнав вулицями Києва запізніле листя, що не бажало

вмирати, змусив його притримувати поли старенької курточки. Блискавка в курточці не працювала вже другий рік. Він хотів обернутися і плюнути на сходи видавництва, де йому вкотре вказали на двері, натякнувши при цьому на його творчу неспроможність. Але не став цього робити, побоюючись, що побачить охоронець, який зі звірчим виразом підозріло свердлов його поглядом із кабінки на прохідній, коли він ішов повз. «Чому це у видавництві, — подумав він, — у творчому, інтелектуальному, так би мовити, закладі, охоронець з такою мерзотною пикою?»

Із настроєм, прибитим до землі цвяхами, Костилюк брів вулицею, залишаючи за спиною будинок, де в його палкі надії загнали осиковий кілок, присипавши сіллю. «Напитися й забутись, — з тугою приреченого на тортури розмірковував. — Та грошей чортма...»

Він одразу ж почав докоряти собі, що пити йому не можна ні в якому разі, бо це зайшло вже надто далеко, і дружині він не те, що обіцяв, а клявся й божився...

Повернувши за рік будинку, в якому розташувалося видавництво, він раптом побачив знайомого. Знайомий був йому не дуже приємним. Здоровезний бугай, із зарозумілістю в спілкуванні, торгував на ринку всяким непотребом і пив гірку так часто, як тільки дозволяли фінанси та здоров'я, а здоров'я було ще о-го-го. Наслідки цієї пристрасті відбивалися й на обличчі: ніс перетинало червоне садно, а під очима вгніздилися «мішки». Проте все це зовсім не зменшувало його гонору.

— О, які люди! Скільки років не бачилися! — зрадив знайомий і, клишоною ходою підваливши до Костилюка, міцно лягнув його по плечу. — Чому такий кислий? Проблеми які?

— Привіт, Саню, — пробурмотів Костилюк, намагаючись вийти з пригніченого стану, хоча відчував, що натомість провалюється в нього ще більше. — Та ні, які проблеми, все нормально...

— То чому носа повісив? Раз усе нормально? Скільки ж ми не бачилися? Друзі дитинства, а стрічаємося раз на рік! Як це розуміти, га? Ну як, скажи мені?

Костилюк подумки здивувався, з якого це дива Саня став йому другом дитинства. Він розмірковував, як би від нього відкараскатися, щоб той не образився, але нічого путнього в голову не спадало.

— Так, нікуди не поспішай, — уважно дивлячись ув очі товаришеві, немов читаючи його думки, пробасив Саня командирським голосом. — Знаю, знаю — справ по горло... а у кого їх нема, справ? Так і життя пролетить, помирати пора прийде, і що?..

«І що» він вимовив з інтонацією, яка давала зрозуміти: в цих словах — все, все! Костилюк подумав, що Саня таки не позбавлений жилки філософічності; але, звісно, порівняно з ним... Хоча про свою начитаність, а тим більше про літературні потуги, він не розповідав майже нікому.

— Коротше, ходімо, — Саня рішуче взяв Костилюка під руку й легенько потягнув.

— Куди? — запитав той.

— Відзначимо зустріч! Нічого не хочу чути, нічого!..

Опираючись такому натискові у нього не було ніяких сил.

Коли через дві години вони намагалися вийти з дешевої забігайлівки, якою володіли вірмени, Костилюк уже ледь стояв на ногах. Саня, зважаючи на загартованість і приналежність до більшої вагової категорії, тримався бадьоріше. Але не тільки ступінь сп'яніння перешкоджав їхньому прагненню залишити заклад, а той простий факт, що ні в одного, ні в іншого не виявилось ані копійки. Вірмени цьому, звісно, не зраділи і стояли біля виходу забігайлівки всією командою: кухарка, офіціант і власник. Кухарка, дама пишної комплекції, стискала в руках великий ополоник, офіціант скося поглядав на стільці, вибираючи оком, який важчий.

— Ну, ти даєш! — із вселенським подивом та докором виголосив Саня, котрий був на пів голови вищим за Костилюка. Витріщивши очі, він упритул наблизив розчервоніле обличчя до зализини друга дитинства. — Ти ж казав — у тебе гроші є!

— Не казав я тобі такого, — ледь повертаючи язиком, пробурмотів Костилюк. — Я думав, у тебе є.

— У мене є, трясця твоїй матері! — закричав Саня, сплеснувши руками. — Сам казав, що у тебе є, а тепер — у мене! Адже говорив, що у тебе є, а тепер, звісно — у мене! А у мене є... ти знаєш, що у мене? Сказати, чи сам здогадаєшся? Ну, я не при справах... з нього питайте! — зі щирим виглядом приклавши руку до грудей, Саня повернувся до персоналу закладу.

— Ви двоє пили, їли, з вас обох будемо питати! — прогугнявив власник. Кухарка зробила пів кроку вперед і перехопила ручку ополоника зручніше.

— Та з мене що питати! — вже обидві Саниних руки лежали на грудях на знак повної відкритості та доброзичливості, а фізіономія, незважаючи на садно на переніссі, була вельми дружньою.

— А з мене-то чого... — протягнув Костилюк і гикнув.

— Ти взагалі стули пельку! — грубо осадив його Саня. — Підставив мене перед хорошими людьми! За таке знаєш, що буває?

— Хлопці, шукайте гроші! — з напором заявив власник. — Інакше ми поліцію викличемо, і не тільки поліцію!

— Нема грошей, цей ідіот підставив мене! — вів своє Саня.

— Нема грошей — давайте щось інше! — наполягав господар.

— Ось його я краще вам у рабство здам, — серйозним тоном запропонував Саня, схопив Костилюка за комір і потягнув.

— Давай, здавай, — погодився власник; у голосі його майже не було іронії.

— Будете робити з ним, що хочете. Їсть він мало, триматимете його в підвалі, працювати він здатний... — філософствував Саня. — А якщо стане упиратися, зламаєте для початку палець, а потім ще щось вигадаете. Можна голку під ніготь, добре допомагає...

Він знову, зі серйозним, скрижанілим обличчям, потягнув Костилюка за комір. Той уперся, і в ньому, було видно, зароджувалася злість. Саня це помітив.

— Та ти що, повірив? — вигукнув він. — От дурень! Тебе точно з підвалу тільки-но витягли, чи з лісу, може!

— Так, хлопці, розмови — це добре, але давайте що-небудь, — сказав власник. — Так просто ніхто вас не відпустить. Мобілку давайте!

— Нема мобілки! — клявся Саня, знову приклавши долоню до грудей і вирячивши очі. — Вчора загубив, тільки чи поцупили. Ви ж знаєте, як зараз крадуть, наволоч усяка, не встигнеш оком кліпнути! А яка «труба» в мене була! П'ятсот баксів вартувала! Я, до речі, завтра йду — тут поруч торговий центр, знаєте ж, через квартал, — купувати «трубу» собі. Таку саму круту куплю, та ні — кращу! А дорогою до вас зайду і всі гроші віддам.

— Ніяких завтра, зараз давайте! — не погодився власник.

— Ну, так що ж я... Я ж пояснив вам усе. З цього дурня вимагайте! Давай мобілу, вилупку!

— Яку мобілу! — обурився Костилюк, задкуючи дрібними кроками. — Мене дружина з дому попре!

— А чим ти раніше думав?! — вибухнув Саня. — Дружина його попре! Хто в домі господар, ти чи таргани? Дав Бог друзяку! Грошей нема, ще й підкаблучник! Швидко витягуй телефон — з людьми розрахуватись! Інакше точно у підвал, і будеш відпрацьовувати, допоки не здохнеш!

Саня говорив серйозно, з розчервонілим та злим обличчям. Безцеремонно, випереджаючи нові протести, він обшукав Костилюка і спритно витягнув з кишені його джинсів телефон. Той хотів, було, перешкодити цьому, але встиг лише слабко сплеснути руками вслід мобілці, яку бачив востаннє.

— Наступного разу думай, перш ніж людей підставляти! Мізки вмикай, а не дупу! — наставляв Саня. — Дупа, щоби знав, для іншого потрібна.

— Що це за телефон! — обурився власник, зневажливо розглядаючи вручений йому апарат. — Та він не вартий половини того, що ви випили і з'їли! Давайте ще що-небудь!